

Islands ansökan om EU-medlemskap

Utrikesdepartementet

2010-04-09

Dokumentbeteckning

KOM(2010) 62

Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet
Kommissionens yttrande om Islands ansökan om medlemskap i Europeiska unionen

Sammanfattning

Kommissionen rekommenderar i sitt yttrande att EU inleder medlemskapsförhandlingar med Island, som bedöms uppfylla de politiska och ekonomiska Köpenhamnskriterierna och överlag ha en hög förmåga att genomföra EU:s regelverk. Regeringen stödjer rekommendationen och avser verka aktivt för att förhandlingar inleds så snart som möjligt.

1 Förslaget

1.1 Ärendets bakgrund

I samband med Islands ansökan om EU-medlemskap som överlämnades till det svenska ordförandeskapet i Stockholm i juli 2009 bad rådet kommissionen att lämna ett yttrande, i enlighet med artikel 49 i EU-fördraget, om hur landet uppfyller Köpenhamnskriterierna för medlemskap. Efter att Island under hösten 2009 besvarat ett omfattande frågeformulär presenterades kommissionens yttrande den 24 februari 2010.

1.2 Förslagets innehåll

Kommissionens meddelande om Island består av en kortfattad redogörelse för ansökningsprocessen och de historiska relationerna mellan EU och Island, en genomgång av de tre Köpenhamnskriterierna; samt slutsatser

inklusive konsekvensanalys och en rekommendation att EU inleder medlemskapsförhandlingar med Island.

2009/10:FPM59

Som bilaga till meddelandet finns ett arbetspapper kallat ”analytisk rapport”, som mer utförligt beskriver läget i Island vad gäller de tre Köpenhamnskriterierna och EU:s regelverk uppdelat på de sedvanliga 35 förhandlingskapitlen.

1.2.1 De politiska och ekonomiska Köpenhamnskriterierna

Vid toppmötet i Köpenhamn 1993 definierades tre kriterier för medlemskap. Dessa är:

- Det politiska kriteriet (stabila institutioner som garanti för demokrati, rättstat, mänskliga rättigheter och skydd för minoriteter).
- Det ekonomiska kriteriet (en fungerande marknadsekonomi och förmåga att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen).
- Förmågan att fullgöra de skyldigheter som följer av medlemskapet, inklusive anslutning till målen för den politiska, ekonomiska och monetära unionen.

En förutsättning för att inleda förhandlingar är att det politiska kriteriet är uppfyllt.

Kommissionen anser att Island uppfyller det politiska kriteriet som en fungerande demokrati med starka institutioner. Vissa frågetecken finns kring rättsväsendets oberoende på grund av systemet för domarutnämningar. Risken för intressekonflikter i det isländska samhället, såsom förhållandet mellan det politiska etablissemangen och näringslivet, påpekas också.

Island anses vara en fungerande marknadsekonomi trots de makroekonomiska obalanserna samt vissa strukturella och regleringsmässiga svagheter som tydliggjorts av den finansiella och ekonomiska krisen. Kommissionen menar att en bred konsensus etablerats på Island vad gäller grunderna för en ekonomisk återhämtning efter krisen. Viktiga stabiliseringsåtgärder har inletts men behöver fullföljas bl.a. genom konsolidering av statsfinanserna.

1.2.2 Islands förmåga att implementera EU:s regelverk

Vad gäller förmågan att genomföra EU:s regelverk konstateras att Island genom EES-avtalet sedan 1994 redan har genomfört EU:s regelverk inom en mängd områden, och överlag gjort det på ett fullgott sätt (enligt uppgifter om implementering och överträdelseprocedurer från EFTA:s övervakningsmyndighet, ESA).

Tio förhandlingskapitel anses helt täckta av EES-avtalet: fri rörlighet för varor, fri rörlighet för arbetskraft, fri rörlighet för tjänster och etableringsrätt,

fri rörlighet för kapital, offentlig upphandling, bolagsrätt, upphovsrätt, konkurrens, finansiella tjänster, samt informationssamhälle och media.

Elva kapitel anses delvis täckta av EES: livsmedelssäkerhet, veterinära och fytosanitära frågor, transporter, energi, statistik, socialpolitik och arbetsmarknad, näringspolitik, transeuropeiska nätverk, forskning och utveckling, utbildning och kultur, miljö, samt konsument- och hälsoskydd.

Tolv kapitel har inte berörts av EES: jordbruk och landsbygdsutveckling, fiske, skatter, ekonomisk och monetär politik, regionalpolitik och samordning av strukturinstrument, rättsväsende och mänskliga rättigheter, frihet, säkerhet och rättvisa, tullunion, externa relationer, utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik, finansiell kontroll, samt finansiella och budgetära bestämmelser.

Även om Island generellt anses väl förberett anser Kommissionen att stora ansträngningar krävs för att anpassa lagstiftning och motsvara EU:s krav på i synnerhet följande områden: fiske, jordbruk och landsbygdsutveckling, miljö, fri rörlighet för kapital, samt finansiella tjänster.

Det finns anledning att anta att dessa kapitel också representerar några av de politiskt mest svårförhandlade frågorna. Fiskets ekonomiska och symboliska betydelse för Island gör övergången till gemenskapskompetens till en särskild utmaning, samtidigt som flera medlemsstater kommer att noga följa fiskefrågorna. De svagheter som den ekonomiska krisen avslöjat i det isländska finansiella systemet, och de reformer som nu viddas torde också hamna i fokus för många medlemsstaters granskning under förhandlingarna.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

Förslaget har inga effekter i detta avseende.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Kommissionens konsekvensanalys visar att en isländsk anslutning inte kommer ha någon större påverkan på EU:s budget eller fortsatta utvecklingskapacitet. Inkludering av isländska som officiellt EU-språk förknippas med en del översättningskostnader. Det politikområde där Island torde göra störst skillnad för unionen är den gemensamma fiskepolitiken. (Den isländska fiskeproduktionen motsvarar ca en tredjedel av EU:s sammanlagda produktion). Kommissionen menar att Island kan bidra med ett betydande mervärde till den framtida policyutvecklingen på fiskeområdet.

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar Islands målsättning om medlemskap i EU och kommer att aktivt stödja förhandlingsprocessen.

Regeringen delar kommissionens åsikt om att Island är en mogen demokrati och rättsstat, en fungerande marknadsekonomi och besitter en hög förmåga att implementera unionens lagstiftning. EES-avtalet liksom deltagandet i Schengen-samarbetet gör att Island redan idag i stor utsträckning uppfyller medlemskapets krav. Liksom för varje annat kandidatland kommer de nödvändiga återstående anpassningarna att noggrant granskas, i enlighet med det etablerade ramverket för utvidgningen.

Utifrån Sveriges perspektiv som nordiskt grannland finns påtagliga fördelar med ett isländskt medlemskap. I frågor av gemensamt intresse kan det nordiska inflytandet i EU stärkas. Landet kan ge ett betydande tillskott till EU:s nordliga dimension och i relationerna till och kunskapen om Arktis. Isländsk kompetens i bl.a. fiske-, miljö- och energifrågorna representerar också särskilda mervärden för EU.

Regeringen menar att rådet bör följa kommissionens rekommendation och utan dröjsmål fatta beslut om att förhandlingar ska inledas i enlighet med det ramverk som finns för EU:s utvidgning.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Det stora flertalet medlemsstater är positivt inställda till förhandlingar med Island. Ingen medlemsstat har ifrågasatt kommissionens grundläggande bedömning.

Några medlemsstater har inte varit redo att i närtid fatta beslut om förhandlingsstart. Den parlamentariska behandlingen av ärendet i Tyskland kunde inte avslutas i tid för ett ställningstagande vid Europeiska rådet i mars. Osäkerheten kring huruvida Island uppfyller sina åtaganden enligt insättningsgarantidirektivet som utgör en del av EES-avtalet har också bidragit till att Europeiska rådet inte kunde fatta beslut i frågan. Osäkerheten har sin grund i hur ersättningar till spararna i den kollapsade internetbanken Icesave hanterades av de isländska myndigheterna. I likhet med den svenska regeringen anser flertalet länder att denna fråga inte ska påverka inledandet av förhandlingar.

När ärendet behandlats i rådsarbetsgruppen för utvidgningen har flera länder ställt detaljerade frågor till kommissionen i synnerhet på områdena miljö, fiske, jordbruk och finansiella tjänster.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

2009/10:FPM59

Europaparlamentet har i november 2009 i sin resolution om utvidgningen välkomnat Islands ansökan och uttryckt förväntan om kandidatlandsstatus i den nära framtiden.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Något remissförfarande har inte ägt rum.

3 Förslagets förutsättningar

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Beslut rörande EU:s utvidgning fattas med enhällighet enligt artikel 49 i fördraget om Europeiska Unionen. Praxis är att beslut om förhandlingsstart fattas av Europeiska rådet.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

När unionen fattat beslut om kandidatlandsstatus och inledande av förhandlingar får kommissionen i uppdrag att presentera ett förslag på ett så kallat förhandlingsramverk, där de grundläggande principerna för förhandlingarna slås fast. När detta godtagits av medlemsstaterna sammankallas en regeringskonferens, bestående av alla medlemsstater samt Island, som formellt inleder förhandlingarna.

4.2 Fackuttryck/termer

EES-avtalet: Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, ett avtal mellan EU, dess medlemsländer och Norge, Island och Liechtenstein.